

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Bendravimo įgūdžių mokymas kultūrinio tarpininkavimo ir kalbų mokymosi tikslais

2024

Kotryna Kabasinskaite & Kristina Liorentiene (Lithuanian countryside tourism association)

Augustin Lefebvre & Julia Nyikos (De l'Art et D'autre)

Maarit Mutta & Soila Merijärvi (University of Turku)

Grazia Lucantoni, Maria Moncada & Maira Molinaro (Web per tutti)

Agreement number: 2021-1-FR01-KA220-ADU-000033544

TURINYS

1. Mokymo metodo apžvalga _____	3
1.1. „Natūralių“ duomenų rinkimas ir darbas su jais _____	3
1.2. Kaip galime ugdyti bendravimo įgūdžių supratimą? _____	3
1.3. Ar įrašymas daro įtaką dalyvių elgesiui? _____	3
1.4. Paprašykite dalyvių leidimo juos įrašyti _____	4
1.5. Kodėl verta domėtis socialiniu ir su kalba susijusiu bendravimu? _____	4
2. Nuotolinio internetu ir tiesioginio bendravimo įrašymas _____	5
2.1. Ką daryti padarius įrašą? _____	5
2.2. Transkripcija _____	5
2.3. Stebėkite ir analizuokite vaizdo įrašus ir transkripcijas kaip grupė _____	6
2.4. Dalyvių požiūrių supratimas _____	6
2.5. Stebimų bendravimo įgūdžių pasirinkimas _____	6
2.6. Kaip transkripcijos gali būti naudojamos bendravimo įgūdžiams nustatyti? _____	7
2.7. Pirmas žingsnis: Bendros situacijos apibūdinimas _____	7
2.8. Antrasis žingsnis: Veiksmų sekos _____	7
2.9. Trečias žingsnis: Bendravimo įgūdžių nustatymas _____	7
3. 1 pavyzdys. Pirmas žingsnis: Gebėjimas suformuluoti instrukcijas _____	8
3.1. Bendra situacija _____	8
3.2. Ištraukos metu vykdyta veikla _____	8
3.3. Ką šioje ištraukoje patiria dalyviai? _____	8
3.4. 1 pavyzdžio pokalbio eigos organizavimas _____	9
3.5. Bendravimo įgūdžių nustatymas _____	9
4. 2 pavyzdys. Gebėjimo suformuluoti instrukcijas – tęsinys _____	11
4.1. 2 pavyzdžio pokalbio eigos organizavimas _____	12
4.2. Bendravimo įgūdžių nustatymas _____	13
5. Mokymo metodo, pagrįsto vaizdo duomenų rinkimu ir analize, pristatymas _____	14
Įgūdžių pagerinimo galimybės _____	14
Transkripcijos taisyklės _____	14
Šaltiniai _____	16

1. Mokymo metodo apžvalga

Šiame vadove skaitytojai sužinos, kaip organizuoti mokymus, pagrįstus konkrečiais specialistų, savanorių, besimokančiųjų kultūrinio tarpininkavimo ar kalbų mokymosi veiklos dalyvių bendravimo stebėjimais. Jis papildo CORDIALIS vadovą, skirtą savarankiškai įvertinti bendravimo įgūdžius kultūrinio tarpininkavimo ir kalbų mokymosi veikloje. Pagrindinis šio metodo ypatumas yra tas, kad jis grindžiamas vaizdo įrašų rinkimu ir analize, kuri yra pirmas žingsnis nustatant įgūdžius. Bendravimo įgūdžių sąrašą ir aprašymą skaitytojas gali rasti CORDIALIS savęs vertinimo vadove, kuris yra prieš šį vadovą ir jį papildo.

Tolesniuose skyriuose išsamiai aprašomi šio metodo pagrindai ir pateikiami konkretūs vaizdo įrašų analizės ir bendravimo įgūdžių nustatymo pavyzdžiai kultūrinio tarpininkavimo ir kalbų mokymosi veiklose.

1.1. „Natūralių“ duomenų rinkimas ir darbas su jais

Visa, kas socialu, pagal apibrėžimą prieštarauja tam, kas natūralu. Sąvoka „natūralūs duomenys“ čia vartojama kaip priešprieša „eksperimentiniams duomenims“, t. y. duomenims, kuriuos paskatino tyrėjas ar mokytojas, siekdamas labai konkrečių tikslų. Pokalbių analizės tyrėjai vartoja sąvoką „natūraliai vykstantis bendravimas“, kai kalbama apie duomenų rinkimą per veiklą, kuri vyktų įprastai, net ir nesant tyrėjo. Viena iš tokio požiūrio pasekmių yra ta, kad surinktų duomenų įvairovė yra daug turtingesnė nei ta, kurią būtų galima surinkti eksperimentinėje aplinkoje (Sacks 1984).

Todėl CORDIALIS mokymo metodo išskirtinis bruožas yra tas, kad jis grindžiamas realiomis praktikomis, t. y. ne paskatintomis tyrėjo ar mokytojo. Bendravimo atvejai, paimti kaip pavyzdžiai šiam metodui pristatyti, taip pat ir tie, kuriuos skaitytojas, norintis įgyvendinti šį metodą, kviečiamas rinkti, būtų įvykę todėl, kad specialistas, savanoris, besimokantysis, dalyvis būtų dalyvavęs šioje veikloje kaip savo profesijos, praktikos ar laisvalaikio veikloje.

1.2. Kaip galime ugdyti bendravimo įgūdžių supratimą?

Mūsų siūlomas projekto CORDIALIS metodas pagrįstas užsiėmimo ir (arba) veiklos įrašymu, kai vienas ar keli dalyviai, nepriklausomai nuo jų dalyvavimo statuso, nori apžvelgti savo veiklą ir pasimokyti iš to, kad galėtų patobulinti savo praktiką.

1.3. Ar įrašymas daro įtaką dalyvių elgesiui?

Skaitytojui gali kilti klausimas, ar bendravimo įrašymas gali turėti įtakos bendravimui ir pakeisti dalyvių elgesį. Pokalbių analizės tyrėjai šiuos klausimus kelia jau nuo 1960-ųjų, kai įrašymo technologijos dar nebuvo taip plačiai paplitusios kaip šiandien. Jie padarė išvadą, kad apskritai dalyvių elgesys nepakito dėl įrašymo įrenginio buvimo (Heath, Hindmarsh ir Luff 2010). Kai taip atsitinka, o tai gali įvykti bendravimo pradžioje, įrašymo įrenginio buvimo paminėjimas gali tapti analizės objektu. Tačiau kai tik dalyviai pamini ir pastebi prietaiso buvimą, jie tęsia įprastą veiklą. Galima pridurti, kad jei apie įrašymą pranešama iš anksto ir jį daro vienas iš grupės narių mokymo sumetimais, kiti dalyviai tai lengviau priima.

1.4. Paprašykite dalyvių leidimo juos įrašyti

Jokiu būdu negalima įrašinėti grupės ar dalyvio be jų žinios. Reikėtų iš anksto pranešti, kad bus daromas įrašas, ir paaiškinti bendruosius šio proceso tikslus: geriau suprasti, kaip dalyviai bendrauja ir kaip galima pagerinti kai kuriuos jų įgūdžius. Reikia numatyti, kad dalyviai gali atsisakyti savo sutikimo, t. y. sutikimą davęs dalyvis gali persigalvoti. Tokiu atveju įrašą reikės ištrinti. Net jei tokie atvejai labai reti, turime žinoti, kad taip gali nutikti. Gali atsitikti taip, kad dalyvis atsisakys būti įrašinėjamas. Tokiu atveju jis turėtų būti pastatytas už kameros matymo lauko ribų. Visus šiuos punktus galima paminėti rašytiniame dokumente, kurį pasirašo visi dalyviai. Be minėtų aspektų, skaitytojai gali susipažinti su BDAR (2024 m.).

1.5. Kodėl verta domėtis socialiniu ir su kalba susijusiu bendravimu?

Kasdienėse kultūrinio tarpininkavimo situacijose, pristatant amatų objektus ar kultūros paveldą, keičiantis informacija apie meno ar literatūros kūrinius, arba antrosios kalbos mokymo ir mokymosi situacijose mokymosi objektas, kultūros elementai, svarbūs faktai konstruojami socialinio bendravimo metu, t. y. besikeičiant pokalbio eigai, kurios metu dalyviai konstruoja, derasi ir dalijasi intersubjektyvumu ir reikšme.

Pokalbio eigą sudaro kalbinės ar neverbalinės detalės, kurios nepastebimos jas atliekant (žr. CORDIALIS savęs vertinimo metodą, 3 skyrių). Tačiau šios detalės turi didelę įtaką kuriant tarpusavio ryšį. Pavyzdžiui, užduoties interpretacija, o kartu ir atsakymo, kuris bus pateiktas, forma labai priklauso nuo to, kokius sprendimus formuluodamas nurodymą pasirinko moderatorius, kiek tiksliai jis suformuluoja tikslą, kaip apibrėžia numatomą užduotį ir kokius pavyzdžius pateikia.

Net jei atsakymas bus nulemtas šių formuluočių pasirinkimo, neįmanoma nustatyti užduoties svarbos, nepastebėjus, kaip į ją reaguoja kiti dalyviai. Šiame tarpusavio ryšio kūrimo procese svarbiausia yra tai, kaip užduotis formuluojama, ir tai, kaip į ją reaguojama. Pavyzdžiui, besimokantieji arba dalyviai gali užduoti klausimus apie pateiktą užduotį, kad įsitikintų, jog suprato, prieš atlikdami ją. Pasitikrindami, ar jų supratimas yra teisingas, jie turi daugiau galimybių tinkamai atlikti moderatoriaus ar mokytojo pasiūlytą užduotį. Todėl suprantame, kad atsakymo kokybė priklauso ne tiek nuo vidinių besimokančiojo ar dalyvio savybių, kiek nuo jų bendravimo kompetencijos, šiame pavyzdyje pateiktu atveju – nuo jų gebėjimo užduoti klausimą apie užduotį.

Todėl specialistams, savanoriams, besimokantiejiems ir dalyviams labai svarbu geriau suvokti socialinio bendravimo organizacinį mechanizmą ir įvairius įgūdžius, kurie pasitelkiami kuriant pokalbio temą ar mokymosi objektą.

Kituose skyriuose aptariama, kaip rinkti ir analizuoti vaizdo įrašus.

2. Nuotolinio internetu ir tiesioginio bendravimo įrašymas

Vaizdo įrašų rinkimas susijęs su nuotoliu internetu arba tiesiogiai organizuojama veikla. Čia pateiktą metodą galima taikyti abiem bendravimo būdams.

Vykdamant veiklą internetu, įrašymo metodas yra paprastas. Organizatoriams gavus dalyvių sutikimą, tereikia įjungti naudojamos vaizdo įrašų dalijimosi platformos („Zoom“, „Teams“ ir kt.) „įrašymo“ režimą nuo veiklos pradžios iki pabaigos (žr. paaiškinimą toliau).

Kai įrašinėjama tiesiogiai bendraujant, organizatoriai, gavę dalyvių sutikimą, turi užtikrinti, kad visi dalyviai būtų kameros matymo lauke, taip pat ir jų naudojami daiktai. Siekiant sukurti kokybišką įrašą, gali būti tikslinga naudoti dvi kameras, išdėstytas papildomose vietose. Pavyzdžiui, jei grupė yra išsidėsčiusi ratu arba veidu į veidą, viena iš kamerų gali filmuoti dalyvius iš priekio, o kita – iš nugaros, ir atvirkščiai. Paprastai taip būna klasėje. Jei grupė yra muziejuje, viena kamera gali filmuoti grupę iš priekio, o kita – iš nugaros, kad būtų galima stebėti, pavyzdžiui, rodymo gestą, kuriuo siekiama atkreipti dėmesį į stebimus kūrinis.

Garso kokybei pagerinti taip pat rekomenduojama naudoti mikrofonus, ypač jei įrašas daromas triukšmingoje vietoje, pavyzdžiui, muziejuje. Labai naudinga naudoti įsegamą mikrofoną. Atminkite, kad kuo geresnės kokybės įrašas, tuo daugiau iš jo galima sužinoti.

Stenkitės filmuoti tai, kas svarbu dalyvių požiūriu, naudodami plačius kadrus, kuriuose būtų užfiksuota visa situacija, objektai, kūnai ir kiekvieno asmens judesiai. Reikėtų vengti priartinti aplinkos detales, nes jos gali užgožti bendrą situacijos vaizdą.

Vadovaujantis ta pačia logika ir atsižvelgiant į dalyvių dalyvavimą, būtina gebėti susieti dalyvių veiksmus laike. Šiuo tikslu patartina filmuoti nepertraukiamai, nuo veiklos pradžios iki pabaigos. Tai leidžia suprasti, kuo ankstesnis veiksmas buvo svarbus ir kuo šis veiksmas tampa aktualus kaip tolesnis.

2.1. Ką daryti padarius įrašą?

Kai įrašas jau padarytas, pirmiausia jį reikia peržiūrėti ir atkreipti dėmesį į mokymo tikslus atitinkančias veiksmų sekas. Tačiau taip pat turėtumėte pasilikti sau galimybę pasirinkti momentus, kurie stebėtojui atrodo įdomūs ne dėl pradinių tikslų, o dėl to, kad veikla vyksta ypač gerai arba iškilo problema.

Pasirinkus vieną ar kelis momentus, reikia išsamiai išanalizuoti bendravimo organizavimą ir susijusius įgūdžius. Kad tai padarytume, mums reikia būdo, kaip vizualizuoti šiuos veiklos momentus, kad galėtume greitai prie jų grįžti, nepriklausomai nuo vaizdo įrašo laiko. Tiksliausias būdas, leidžiantis padaryti šį vizualizavimą, yra vaizdo įrašė pasirinktų momentų transkripcija.

2.2. Transkripcija

Ilgą laiką socialine sąveika besidomintys tyrėjai pabrėžė, kad įrašų (garso ar vaizdo) perrašymas savaime yra veiklos analizė (Ochs 1979; Mondada 2018, 2022). Norint suprasti, kaip dalyviai kuria ir interpretuoja veiksmus, pirmiausia būtina tiksliai užrašyti, ką jie pasakė. Ilgamečiai tyrimai (Goodwin 1981) parodė, kad tai, ką gramatikai paprastai traktuoja kaip klaidas ar dvejonas, iš tikrųjų yra kalbos prisitaikymas prie nuolat kintančių situacijos sąlygų. Pavyzdžiui, kalbėtojas gali keisti savo kalbos gramatinę struktūrą, kad pritaikytų savo kalbos temą skirtingiems pašnekovams, kurie ne visi vienodai išmano aptariamą temą. Siekiant parodyti sakinio žodžio

sintaksę, skyryba, atitinkanti rašytinio žodžio sintaksę, bus vartojama skirtingai. Be transkripcijų, pateiktų pavyzdžiais tolesniuose skyriuose, šio vadovo pabaigoje rasite transkripcijos taisykles. Rekomenduojamas transkripcijos būdas – išlaikyti dalyvių kalbą ir gestus tokius, kokius jie tuo metu išreiškė. Tikslios transkripcijos privalumas yra tas, kad duomenis galite nagrinėti juos skaitydami, pieštuku įrašydami pastabas, tada grįždami prie vaizdo įrašo ir tikrindami savo hipotezes. Analizė ir momento supratimas taps vis tikslesni.

Galiausiai dar vienas transkripcijų privalumas yra tas, kad jos palengvina grupinį darbą ir analizę. Tai paaiškinama kitame skyriuje.

2.3. Stebėkite ir analizuokite vaizdo įrašus ir transkripcijas kaip grupė

Nors šį metodą galima taikyti ir vieną, labiau tikėtina, kad mokymų kontekste jis bus taikomas grupėje. Stebėjimų ir interpretacijų aptarimas padeda padidinti tikslumą, nes verčia dalyvius vis grįžti prie užfiksuotų stebimų asmenų veiksmų. Šis stebėjimų ir interpretacijų palyginimo principas yra duomenų sesijos (analitinės priemonės, sudarančios pokalbių analizės tyrimų esmę) pagrindas. Jei stebėtojai skirtingai interpretuoja tą patį momentą, jie gali grįžti prie vaizdo įrašo ir, remdamiesi stebimais elementais, pasirinkti teisingesnę interpretaciją. Čia kyla pagrindinis klausimas: koks yra duomenų sesijos dalyvių analizės kampas? Ką jie stebi ir ką bando suprasti? Šis klausimas nagrinėjamas kitame skyriuje.

2.4. Dalyvių požiūrių supratimas

Pagrindinis čia pateikiamo metodo, kurį labiausiai įkvėpė pokalbių analizė, principas – ištirti, kaip veiklos dalyviai konstruoja tarpusavio intersubjektivumą, kad pasiektų savo tuometinius tikslus (išmokyti antrosios kalbos elementą, atrastų amatą ar literatūros objektą ir t. t.).

Būdas, kuriuo tarpusavio supratimas formuojamas tam tikra seka, yra visuomeninis reiškinys. Tai reiškia, kad kai dalyvis girdi savo pašnekovo atsakymą, jis supranta kaip jo pašnekovas suprato ką jis ką tik pasakė. Jei šis supratimas atrodo tinkamas, dalyvis gali tęsti veiklą. Kita vertus, jei šis supratimas atrodo netinkamas, jis gali inicijuoti pataisymų seką, kad dar kartą paaiškintų, ką iš tikrųjų turėjo omenyje. Visais atvejais analizės tikslas – suprasti, kaip dalyviai organizuoja savo dalyvavimą veikloje ir jos tikslus, kad išmokyti naują kalbinį ar kultūrinį elementą arba atrastų meno ar amato kūrinį. Analizės pavyzdžių galima rasti toliau pateikiamuose 1 ir 2 pavyzdžiuose.

2.5. Stebimų bendravimo įgūdžių pasirinkimas

Duomenų sesijoje, kurios tikslas – nustatyti moderatorių, mokytojų, savanorių ar kalbinės ir (arba) kultūrinės veiklos dalyvių bendravimo įgūdžius, šį pasirinkimą galima atlikti dviem būdais.

1. Mokymus organizuojantys asmenys nori atkreipti dėmesį į tam tikrą moderatorių ar dalyvių praktikos aspektą (pvz., kaip moderatorius vertina dalyvių atsakymus arba kaip besimokantieji parodo savo patiriamus sunkumus). Tokiu atveju jie turės žiūrėti vaizdo įrašą, atrinkti, transkribuoti ir analizuoti ištraukas pagal savo išankstinį pasirinkimą.

2. Arba mokymus organizuojantys žmonės neturi išankstinių idėjų. Tokiu atveju jie gali žiūrėti vaizdo įrašą ir pasirinkti, užrašyti ir analizuoti momentą, kuris jiems atrodo įdomus, nes atrodo, kad bendravimas vyksta ypač gerai, arba dėl to, kad iškyla problema ir jie nori suprasti problemos kilmę, kaip ji (galbūt) buvo išspręsta, kokius įgūdžius tuo metu naudojo skirtingi dalyviai arba kokius įgūdžius būtų galima patobulinti ir pan.

2.6. Kaip transkripcijos gali būti naudojamos bendravimo įgūdžiams nustatyti?

Tolesniuose skyriuose žingsnis po žingsnio pristatoma, kaip vaizdo įrašų transkripcija ir stebėjimas gali padėti nustatyti dalyvių bendravimo įgūdžius, kuriuos jie panaudojo pasirinktose ir analizuojamose ištraukose. Po šių elementų pateikiami du transkripcijos ir jų analizės pavyzdžiai (1 ir 2 ištraukos).

2.7. Pirmas žingsnis: Bendros situacijos apibūdinimas

Apibūdinkite situaciją: dalyvius, jų statusus, vykdomos veiklos pobūdį, kiekvieno dalyvio problemas. Tikslas – suteikti duomenų sesijos dalyviams žinių apie situaciją, kurios leistų jiems suprasti veiklos klausimus ir tikslus bei galimas dalyvių problemas.

2.8. Antrasis žingsnis: Veiksmų sekos

Kad ir koks būtų išankstinis pasiruošimas užsiėmimui, dalyviams tenka viską atlikti bendraujant su partneriais realioje situacijoje (Suchman 1987). Todėl kiekvieną pokalbio eigą galima laikyti veiksmu, kuriuo siekiama tikslo, nesvarbu, ar tas tikslas aiškiai išreikštas, ar ne. Kita vertus, tolesniuose pavyzdžiuose pateiktos pokalbio eigos leidžia suprasti, kaip pašnekovas suprato ankstesnę eigą ir kaip skirtingi dalyviai koordinuoja savo veiksmus siekdami tikslų.

Pokalbio eigos eiliškumą taip pat galima analizuoti atskirai, pavyzdžiui, nagrinėjant, kaip kalbėtojas pratęsia pokalbį, palaipsniui reaguodamas į problemas, kurias gali kelti kitų dalyvių nedalyvavimas.

2.9. Trečias žingsnis: Bendravimo įgūdžių nustatymas

Kruopščiai apibūdinus, kaip dalyviai koordinuoja savo veiksmus, galima nustatyti įgūdžius, pasitelkiant savęs vertinimo vadovę pateiktą sąrašą ir apibrėžimus. Žinoma, šio metodo naudotojai gali nustatyti ir kitus įgūdžius.

3. 1 pavyzdys. Pirmas žingsnis: Gebėjimas suformuluoti instrukcijas

Toliau pateikta ištrauka suteikia galimybę apmąstyti ir mokyti įgūdžių formuluoti instrukcijas. Instrukcijų teikimas yra pagrindinis momentas bet kokiame bendravime, kai mokytojas ar moderatorius kviečia grupę dalyvauti užsiėmime, nesvarbu, ar tai būtų kalbos mokymasis, ar kultūros ir amatų paveldo elementų pažinimas. Svarbiausias momentas yra tas, kai mokytojas ar moderatorius pradeda užsiėmimą kartu su dalyviais. Pirmoje ištraukoje pateikiami įgūdžiai, kuriuos moderatorius naudoja šiame etape.

3.1. Bendra situacija

Toliau pateiktoje ištraukoje dalyviai yra vieno Paryžiaus universiteto kalbos didaktikos magistrantūros studentai. Jie išbando CORDIALIS komandos sukurtą užduotį. Studentai siekė dviejų tikslų: 1) išbandyti CORDIALIS veiklą ir pateikti projekto komandai grįžtamąjį ryšį, 2) gauti profesionalų mokymą ir kaip tarpininkui, ir kaip dalyviui/mokytojui (ypač apmąstyti vaizdų ar kultūros paveldo elementų naudojimą su besimokančiais kalbos asmenimis). Šis testas suteikė jiems galimybę atsidurti realioje mokymo / mokymosi situacijoje ir buvo neatsiejama jų, kaip magistrantūros studentų ir būsimų mokytojų profesionalų, mokymo ir vertinimo dalis. Susitikimas vyko internetu per nuotolinę programą „Zoom“.

3.2. Ištraukos metu vykdyta veikla

Toliau pateiktoje ištraukoje kalbama apie penkių mokinių grupės, iš kurių vienas (ANI) atlieka tarpininko vaidmenį, susitikimo pradžią. Kiti buvo dalyviais, kurie susipažino su siūloma užduotimi. Prieš susitikimą apie užduotį žinojo tik moderatorius. Testuojamą užduotį sudarė tai, kad jis kitiems dalyviams rodė nuotraukų seriją ir pakvietė juos aptarti. Bendras šios užduoties tikslas buvo sudaryti sąlygas pirmą kartą susitikusiems dalyviams susipažinti vieniems su kitais, diskutuojant apie architektūros paveldo elementus.

3.3. Ką šioje ištraukoje patiria dalyviai?

Šioje ištraukoje moderatorius yra atsakingas už veiklos inicijavimą, parodydamas dalyviams, ką jie turėtų daryti su nuotrauka. Tuo metu kiti dalyviai yra klausytojai. Tai svarbus bendravimo momentas, nes jei nurodymai nesuprantami, dalyviai rizikuoja pasiūlyti netinkamus atsakymus, nesuprasti užduoties tikslų arba susidurti su kitomis problemomis.

Pradėkime skaityti ištrauką.

Instrukcijų formulavimas veiklos pradžioje (1 ištrauka)

1 pavyzdys -

ANI = Moderatorius

- 1 ANI ((*affiche la première image*))
 ((**rodo pirmą nuotrauką**))
- 2 ANI *alors première image/(0.)*
taigi pirmoji nuotrauka/ (0.)
- 3 *tout ce que vous trouvez à dire sur*
viskas, ką galite pasakyti apie
- 4 *cette image vous me le dites/ qu'est-ce que vous voyez/ quelles*
Ši nuotrauka, kurią jūs man sakote/ ką matote/   ką
- 5 *couleurs vous voyez/ où est-ce que ça pourrait être/ toutes les*
spalvos, kurias matote/ kur tai galėtų būti/   kiekviena
- 6 *hypothèses possibles/ (0.)*
galima hipotėzė/ (0.)
- 7 PA2 *mais moi ça me fait penser à un pays >chai pas< du maghreb le*
na man tai primena šalį   >nežinau< magrebas
- 8 *maroc par exemple*
marokas pavyzdžiui

3.4. 1 pavyzdžio pokalbio eigos organizavimas

Tarp 1 ir 6 eilučių moderatorius suformuluoja nurodymą pradėti veiklą.

Ši formuluotė parodo, kaip moderatorius numato galimas praktines dalyvių problemas.

Pradedama nuo to, kad jis pasidalija savo ekrano vaizdu, kuris bus naudojamas kaip užduoties šaltinis (1 eilutė).

Vykdydamas savo ekrano dalijimąsi, moderatorius žodžiu apibūdina nuotrauką taip pradėdamas veiklą (2 eilutė).

Po trumpos pauzės (2 eilutė) moderatorius paaiškina, kaip turi būti vykdoma užduotis (4 eilutė), sujungdamas veiksmažodį „pasakyti“ ir veiksmažodį „matyti“ ir du kartus pakartodamas veiksmažodį „matyti“.

Jis pateikia elementų, kuriuos dalyviai galėtų paminėti savo apibūdinimuose, pavyzdžių: spalvos, vietos.

Po to išplečia šiuos pavyzdžius iki visų galimų interpretacijų (5-6 eilutės).

Matome, kad tai, kaip moderatorius suformuluoja nurodymą, atveria erdvę, kurioje dalyviai gali bendrauti dalydamiesi savo nuomone ir vaizdo interpretavimu.

Taip pat matome, kad toks nurodymas leidžia vienam iš dalyvių pasiryžti dalyvauti veikloje, pasiūlant hipotezę apie šalį, kurioje buvo padarytas šis vaizdas (7-8 eilutės).

Taigi dalyvis reaguoja į moderatoriaus nurodymą, prisidėdamas prie veiklos. Kaip matyti iš 2 ištraukos, taip yra ne visada.

3.5. Bendravimo įgūdžių nustatymas

Atsižvelgdami į ankstesnius pastebėjimus, pateiktus 1 ištraukoje, galime nustatyti, kad veiklos pradžioje moderatorius geba pasitelkti šiuos įgūdžius:

- suformuluoti bendrą nurodymą,
- naudoti multimedijos išteklius,
- suformuluoti užsiėmimo tikslus.

Prieš aptariant, ką šie įgūdžiai reiškia praktikoje, ir paaiškinant, kaip šių įgūdžių nustatymas gali tapti jų tobulinimo šaltiniu (žr. paskutinį vadovo skyrį), verta pažvelgti į kitą panašios situacijos pavyzdį.

2 pavyzdys leidžia mums išnagrinėti tą patį įgūdį – suformuluoti nurodymą pradedant užsiėmimą kitoje grupėje, kuri bandė tą pačią CORDIALIS veiklą kaip ir 1 ištraukoje pateikta grupė.

4. 2 pavyzdys. Gebėjimo suformuluoti instrukcijas – tęsinys

Bendra situacija, ištraukos metu vykdyta veikla ir tai, ką šios ištraukos dalyviai patiria, yra tokia pati, kaip ir 1 pavyzdyje.

2 pavyzdys ANI = Moderatorius

((Lancement de l'enregistrement))
 ((Pasidalijamas ekranas ir pradedamas įrašymas))
 1 ANI ok/ alors je vais vous montrer quelques photos
     ok/ tad aš jums parodysiu keletą nuotraukų
 2 (0.)
 3 °si ça veut bien marcher maintenant/°
     °jei tai veikia dabar/°
 4 (0.)
 5 ((partage d'écran activé))
     ((ekrano pasidalijimas))
 6 ok/ bon ça c'est mes mails ça n'a rien à voir
     ok/ gerai, tai yra mano laišakai, tai nieko bendra su tai
 7 ROS hh:
 8 ((affiche logo du projet cordialis))
     ((pasidalinama projekto „Cordialis“ logotipu))
 9 ANI alors/ du coup (0.)
     taigi/ tada (0.)
 10 hop/ ((affiche une image)) alors je vais vous montrer
     štai/ ((daliyasi nuotrauka)) taigi aš parodysiu
 11 quelques photos et euh: bah vous allez me dire ce que vous en
     keletą nuotraukų ir u:h gerai, jūs pasakysite, ką jūs
 12 pensez/ euh: (0.) voilà on va les observer et vous allez les
     manote/ u:h (0.) taigi mes jas stebėsime, o jūs
 13 décrire avec moi/ d'accord/
     apibūdinkite jas kartu su manimi/ ok/
 14 ROS d'accord
     ok
 15 ??? ok
 16 ANI ok alors on commence par la russie
     ok taigi pradedame nuo rusijos
 17 ORA est-ce qu'on doit lever la main pour parler/
     ar turime pakelti ranką, kad galėtume kalbėti/
 18 (0.)
 19 ANI eu:::h n: bah euh [j'pense que:
     u:::h n: gerai uh [manau kad:
 20 BON [sinon tu nous interrogés hhh
     [kitaip jūs užduodate klausimus hhh
 21 (0.)
 22 ANI au pire je vous interroge
     taip, jei reikės aš užduosiu jums klausimus

4.1. 2 pavyzdžio pokalbio eigos organizavimas

2 ištrauką galima suskirstyti į tris sekas, t. y. tris momentus, kai dalyviai atlieka skirtingus veiksmus, kad pasiektų pažangą savo veikloje.

Pirmoji seka eina nuo 1 iki 10 eilutės: veikla pradedama dalijantis nuotrauka.

Moderatorius pradeda veiklą dalydamasis savo ekranu ir pradėdamas sesijos įrašymą (prieš 1 eilutę).

Jis pradeda nurodymo formulavimą (1 eilutė), tačiau turi jį nutraukti (3 eilutė), kad išspręstų technines problemas (ekrano dalijimosi vėlavimas, tada priverstinis dalijimasis savo elektroninio pašto dėžute).

Spręsdamas šiuos nesklandumus jis komentuoja juos (3 ir 6 eilutės).

Pasidalijus Cordialis logotipu (8 eilutė), jam pagaliau pavyko pasidalyti pirmuoju veiklos vaizdu.

Apibendrinant galima teigti, kad šioje pirmoje sekoje moderatorius dalijasi nuotrauka, kuri, išsprendus technines problemas, leis grupei užbaigti užsiėmimą. Dalijimąsi šia nuotrauka galima vertinti kaip pradinį veiksmą, kuris paspartina visos grupės veiklą. Kita struktūrizavimo seka bus nurodymo formulavimas.

Antroji seka eina nuo 10 iki 16 eilutės: nurodymo formulavimas ir dalyvių sutikimo gavimas.

Šioje ištraukos dalyje moderatorius paaiškina dalyviams, kaip bus vykdoma užduotis.

Jis paaiškina, ką darys (t. y. parodys nuotrauką, 10-11 eilutės) ir ką darys dalyviai (t. y. pasakys, kaip vaizdai juos įkvėpia (11-12 eilutės). Moderatorius praplečia savo laiką, kad performuluotų nurodymą, taip pat įtraukdamas save į vaizdų apibūdinimo veiklą (12-13 eilutės).

14 ir 15 eilutėse du dalyviai patvirtina moderatoriaus pasiūlytus nurodymus. Kiti dalyviai nekalba.

Moderatorius šiuos atsakymus interpretuoja kaip reiškiančius, kad užduotis turėtų būti pradėta (16 eilutėje paminėtas šalies, kurioje daryta nuotrauka, pavadinimas).

Atkreipkite dėmesį, kad, skirtingai nei 1 pavyzdyje, moderatorius neprašo dalyvių spėlioti, kurioje šalyje buvo padaryta nuotrauka.

Apibendrinant galima teigti, kad šioje sekoje moderatorius suformuluoja nurodymą, išsamiai apibūdinamas veiksmus, kurių tikimasi iš jo ir kitų dalyvių, ir tada pradeda užsiėmimą, pateikdamas pirmąją nuotrauką.

Trečioji seka tęsiasi nuo 16 iki 22 eilutės: tariamasi dėl užsiėmimo vykdymo.

17 eilutėje vienas iš dalyvių imasi iniciatyvos ir užduoda klausimą apie tai, kaip turėtų vykti užsiėmimas (kaip turėtų būti organizuojamas kalbėjimas užsiėmimo metu).

Nuo 19 iki 22 eilutės moderatorius, bendradarbiaudamas su kitu dalyviu, pasiūlo sprendimą, kaip organizuoti diskusiją (jei reikia, moderatorius parenka dalyvius).

Pastaroji seka rodo neformalų veiklos pobūdį: moderatorius suteikia dalyviams galimybę tartis ir pasirinkti, kaip jie nori organizuoti kalbėjimą.

4.2. Bendravimo įgūdžių nustatymas

Atsižvelgdami į ankstesnius pastebėjimus, pateiktus 2 ištraukoje, galime nustatyti, kad veiklos pradžioje vedėjas geba pasitelkti šiuos įgūdžius:

- suformuluoti bendrą nurodymą,
- paprašyti patvirtinimo, kad būtų įsitikinta, jog nurodymas buvo tinkamai supastas,
- prisitaikyti prie techninių problemų
- suteikti dalyviams tam tikrą laisvę nuspręsti, kaip jie nori dalyvauti užsiėmime (kaip kalbėti).

Papildomi komentarai

Stebint 1 ir 2 pavyzdžius buvo nustatyta, kad moderatoriai suformulavo tikslius nurodymus. Svarbu grįžti prie šio klausimo, kad būtų paaiškinta, ką reiškia „gebėjimas suformuluoti bendrą nurodymą“. Šis skirstymas į tam tikras kategorijas grindžiamas stebint, kaip į šiuos nurodymus reaguoja kiti dalyviai.

1 pavyzdžio atveju po nurodymo seka dalyvės atsakymas, kuris rodo, kad nurodymas buvo pakankamai suprantamas, kad ji galėtų atsakyti.

2 pavyzdyje nurodymo suprantamumą rodo moderatoriaus prašymas patvirtinti.

Iš šio palyginimo galima padaryti svarbią išvadą: niekada nepakanka vien tik paminėti įgūdžius. Gebėjimo priskyrimas turi būti pagrįstas tuo, kaip kiti dalyviai elgiasi reaguodami į tai, ką padarė stebimas dalyvis. Visiškai įmanoma, kad identiška formuluotė viename kontekste bus aktuali, o kitame – ne. Štai kodėl, norint tinkamai įvertinti dalyvio įgūdžius, svarbu stebėti, kaip tas dalyvis prisitaiko prie galimų problemų. Svarbu nepamiršti, kad supratimo problema, pavyzdžiui, po instrukcijų, gali kilti nebūtinai dėl formuluotės, bet dėl to, kad dalyvis netinkamai suprato (pavyzdyje – nurodymą). Visais atvejais turime neapsiriboti vien tik problemos stebėjimu, o ištirti, kaip dalyviai su ja susitvarko per likusį bendravimo laiką. Toks požiūris padės pastebėti ir nustatyti įgūdžius.

5. Mokymo metodo, pagrįsto vaizdo duomenų rinkimu ir analize, pristatymas

Ką tik pasiūlytas metodas yra pagrįstas išsamiu praktiniu stebėjimu realiose situacijose. Visada nustebina tai, kad šį metodą taikantys asmenys atranda detalių apie savo ar savo partnerių veiklos būdus, apie kuriuos anksčiau nežinojo. Pagrindinė priežastis yra ta, kad kai asmuo dalyvauja bet kokioje socialinėje veikloje, jo dėmesys sutelkiamas į tai, kad jis derintų savo veiksmus su kitais partneriais ir elgtųsi racionaliai. Tokio koordinavimo neįmanoma pasiekti stebint save veiksmo metu. Tai įmanoma tik po įvykio, vaizdo įrašo dėka. Vien tai, kad grįžtama prie veiksmų, kurie buvo koordinuojami su partneriais, o analizės prizme tampa intersubjektyvumo rekonstrukcija (t. y. tai, kaip dalyviai kartu kūrė prasmę ir konkrečius savo veiklos elementus), yra nepaprastai formatyvus metodas. Šio metodo privalumas taip pat tas, kad juo remiamasi jau turima stebimo dalyvio praktika ir įgūdžiais. Naudojantis šioje situacijoje pastebėta praktine patirtimi, galima aptarti tam tikras detales, kurias būtų galima įgyvendinti būsimose situacijose.

Šį metodą rekomenduojama taikyti reguliariai, kad būtų užtikrintas nuolatinis mokymas ir laikas keistis informacija tarp švietimo komandos narių, specialistų grupės ar besimokančiųjų. Adaptyvus šio metodo pobūdis reiškia, kad asmenys ir organizacijos gali jį pritaikyti prie savo konkrečių poreikių.

Igūdžių pagerinimo galimybės

Šio mokymo metodo įgyvendinimas daugiausia priklauso nuo kiekvienos švietimo ar mokymo organizacijos arba komandos, kuri jį taikys. Pavyzdžiui, formalioje aplinkoje dirbanti komanda iš bendravimo stebėjimo nepadarys tokių pačių išvadų kaip neformalioje aplinkoje dirbanti organizacija ar komanda. Tas pats pasakytina ir apie dalyvių tipus.

Tačiau visais atvejais pasitelktų įgūdžių nustatymas yra galimybė pažvelgti atgal į tai, kas buvo padaryta, ir kartu su komandos nariais apmąstyti, ar tai, kas buvo padaryta stebimu metu, buvo aktualu ir ar tuo metu galėjo būti pasitelkti kiti įgūdžiai.

Apskritai šio mokymo metodo įgyvendinimas suteikia galimybę organizuoti nuolatinį specialistų, savanorių ar besimokančiųjų komandos mokymą.

Transkripcijos taisyklės

Čia pateiktų transkripcijos taisyklių tikslas yra dvejopas. Pirma, suteikti šio metodo naudotojams pakankamai tikslias transkribavimo priemones, kad jie galėtų atidžiai analizuoti surinktus vaizdo įrašus. Kita vertus, šio metodo naudotojams turime pateikti lengvai prieinamas ir įskaitomas transkribavimo priemones. Skaitytojai ir naudotojai, norintys susipažinti su tyrėjų naudojamomis šių taisyklių versijomis ir su jomis susijusiais teoriniais klausimais, gali skaityti Mondada (2018, 2022). Toliau pateikiamos taisyklės yra įkvėptos šio darbo.

- 1) Siekiant išvengti rašytinės kalbos struktūrų perkėlimo į šnekamosios kalbos struktūras, standartinė skyryba nevartojama. Tai reiškia, kad nėra didžiųjų raidžių, taškų, kablelių, klausiamųjų ženklų ir t. t., taip pat ir tikrinių daiktavardžių. Kai kurie skyrybos ženklai vartojami su skirtinga paskirtimi (žr. toliau).
- 2) Kiekvienam dalyviui bus parinktos trys pirmosios vardo raidės (prireikus jos bus nuasmenintos, pavyzdžiui, jei transkripcijos bus nagrinėjamos su pašaliniais nariais).

Šios trys raidės bus įrašytos kiekvieno dalyvio pokalbio eilės pradžioje, net jei ši eilė bus labai trumpa.

- 3) Transkripcijos eilutės yra sunumeruotos, kad dirbant grupėje būtų galima lengvai orientuotis.
- 4) Kylančios ir krintančios intonacijos žymimos atitinkamai „/“ ir „\“. Šnekamojoje kalboje intonacijos yra vienas iš kalbos segmentavimo elementų, todėl svarbu jas įsidėmėti. Kalbą taip pat struktūruoja šie elementai:
- 5) Skiemenų ilgėjimas žymimas „:“ (pvz., „no::n“).
- 6) Pauzės kalbėjimo eigoje arba tarp dviejų eilių žymimos (0.). Moksliniuose tyrimuose šios pauzės programine įranga matuojamos sekundės dešimtosiomis dalimis. Šiame metode siūlome jas pažymėti jų nematuojant. Ilga pauzė gali reikšti veiklos problemą (niekas nekalba) arba rodyti, kad dalyvis bando sugalvoti, ką pasakyti, ir pan.
- 7) Svarbu mokėti pastebėti, kada du dalyviai kalba vienu metu. Šiuo atveju jų kalbėjimas pažymimas taip, kaip toliau pateiktame pavyzdyje. Sutapimo momentas pažymimas laužtiniuose skliaustuose [

19 ANI eu:::h n: bah euh [j'pense que:

u:::h n: gerai uh [manau kad:

20 BON

[sinon tu nous interrogés hhh

[kitaip jūs užduodate klausimus hhh

- 8) Kai norime atkreipti dėmesį į neverbalinius veiksmus, siūlome juos pažymėti dvigubuose skliaustuose ir kursyvu tuo metu, kai jie vyksta pokalbio eigoje, pvz.:

3 °si ça veut bien marcher maintenant/°

°**jei tai veikia dabar**/°

4 (0.)

5 ((partage d'écran activé))

((**ekrano pasidalijimas**))

- 9) Silpnas balsas gali būti užfiksuotas tarp °°, pvz.:

3 °si ça veut bien marcher maintenant/°

°**jei tai veikia dabar**/°

- 10) Stiprus balsas gali būti pažymėtas didžiosiomis raidėmis (visas segmentas aukštu balsu), pvz.:

JEI TAI VEIKIA DABAR/

Šaltiniai

- BDAR- Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (2024)
https://europa.eu/youreurope/business/dealing-with-customers/data-protection/data-protection-gdpr/index_lt.htm. Tikrinta 2024 m. balandžio 17 d.
- Goodwin, C. (1981). *Conversational Organization: Interaction between Speakers and Hearers*. New York: Academic Press.
- Heath, C, Hindmarsh, J, & Luff, P. (2010). *Video in qualitative research. Analysing social interaction in everyday life*. Los Angeles: Sage Publications.
- Mondada, L. (2018). Multiple Temporalities of Language and Body in Interaction: Challenges for Transcribing Multimodality. *Research on Language and Social Interaction*, 51(1), 85–106.
- Mondada, L. (2022). <https://www.lorenzamondada.net/multimodal-transcription> (žiūrėta 2024 m. balandžio 1 d.).
- Ochs, E. (1979). Transcription as theory. In E. Ochs & B. B. Schieffelin (Eds.), *Developmental Pragmatics* (pp. 43–47). New York: Academic Press.
- Sacks, H. (1984). Notes on methodology. In J. Heritage & L. M. Atkinson (Eds.), *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis* (pp. 2–27). Cambridge: Cambridge University Press.
- Suchman, L. A. (1987). *Plans and situated actions: The problem of human-machine communication*. Cambridge: Cambridge University Press.

**Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga**

Projektą įgyvendina:

<https://delartetdautre.com>

LITHUANIAN COUNTRYSIDE
TOURISM ASSOCIATION

<https://www.atostogoskaime.lt>

**UNIVERSITY
OF TURKU**

<https://www.utu.fi>

<http://www.webpertutti.eu>